

นาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ Nob Chedi Sri Mahathat

รินทร์ลภัส ชินวุฒิกุลกาญจน์*
Rinlaphat Chinnawutkullakarn*
ประจักษ์ ไม้เจริญ**
Prajak Maicharoen**
ธีรตา นุ่มเจริญ***
Theerata Numcharoen***
สมชาย พูลพิพัฒน์****
Somchai Poolpipat****

บทคัดย่อ

ผลงานวิจัยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเจดีย์พระศรีมหาธาตุวัดพระศรีมหาธาตุ และเพื่อสร้างสรรค์การแสดง ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ โดยเป็นการวิจัยสร้างสรรค์เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และเสนอผลการวิจัยสร้างสรรค์แบบพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดในการสร้างสรรค์ชุดการแสดงมาจากประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเจดีย์ นำเสนอผ่านการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย โดยมีองค์ประกอบการแสดง คือ ผู้แสดง ใช้นักแสดงหญิง 12 คน ดนตรีประกอบการแสดงสร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยเป็นทำนองดนตรีไทยร่วมสมัยสามารถแบ่งช่วงทำนองได้ 3 ช่วง และสร้างสรรค์บทประพันธ์ขึ้นใหม่เพื่อเป็นการสรรเสริญองค์พระธาตุที่ประดิษฐานในองค์เจดีย์ ทำรำ เป็นการสร้างสรรค์ทำรำโดยใช้ทำรำและนาฏยศัพท์ทางนาฏศิลป์ไทย จำนวน 71 ท่า และมีการแปรแถวจำนวน 23 แถว เครื่องแต่งกายสร้างสรรค์จากรูปแบบชุดไทยพระราชนิยม (ชุดไทยดุสิต) ใช้สีโทนขาวครีม เพื่อให้สื่อความหมายถึงองค์เจดีย์ สวมใส่เครื่องประดับสีทอง เกล้าผมมวยสูง โดยการแสดงชุดนี้สามารถแสดงในโอกาสสำคัญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือเป็นสื่อการเรียนการสอนในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการแสดงในสถาบันการศึกษาทั่วไป

* อาจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

* Lecturer, Bachelor of Arts Program in Thai Classical Dance and Drama Phranakhon Rajabhat University

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์และการละครคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

** Assistant Professor PH.D. , Bachelor of Arts Program in Thai Classical Dance and Drama Phranakhon Rajabhat University

*** อาจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

*** Lecturer, Bachelor of Arts Program in Thai Classical Dance and Drama Phranakhon Rajabhat University

**** รองศาสตราจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

**** Associate Professor, Bachelor of Arts Program in Thai Classical Dance and Drama Phranakhon Rajabhat University

คำสำคัญ : นาฏยสร้างสรรค์ วัดพระศรีมหาธาตุ เจดีย์

Abstract

The creative performance named “Nob Chedi Phra Sri Mahathat” aimed to study the background and importance of Phra Sri Mahathat Chedi of Wat Phra Sri Mahathat and to creatively design the performance named “Nob Chedi Phra Sri Mahathat”. The creative study was the qualitative research. The methods of interview, observation, group discussion and the criticism from the professionals were applied as the research tools. Wat Phra Si Mahathat is a royal monastery. Created in 1940. The location of the Sri Mahathat Chedi for enshrining the relics. A large spherical pagoda is located in front of the temple, 38 meters high. It is a two story pagoda. Outer is a large pagoda. Inside is a small pagoda. The relics of the Thai Government have been sent to the Government of India to work with the Government of India. And India has given the relics of the Lord Buddha and King Sri Maha Pho for 5 branches. The beginning of the Phra Si Maha Pho, such as the original. The Lord Buddha imprinted in enlightenment in budapha, india. Along with the soil of the city. The Thai government has solemnly enshrined at the temple was built and see that the head of Phra Sri Maha Pho and the relics of fortune to the new temple built. I agree that the measure. "Wat Phra Si Mahathat". As the creative study was presented under the descriptive analysis, it was found that the concept of the performance creation came from the background and the importance of Chedi, designing together with the contemporary Thai Classical Dance which was performed by 12 actresses. The contemporary Thai accompaniment music was composed into 3 different rhythms and creatively designed for praising to the Buddha’s relicsenshrined in the Chedi. The dance movements were creatively choreographed by Thai Classical Dance’s style and gestures and there was the marching dance into 23 rows. The costumes were designed from Shoot-Thai Dusit, the one of eight Thai costumes (Shoot-Thai PhraRachaniyom), in cream white color to indicate to Chedi together with the gold accessories and the actresses were tied up hair in a bun. This performance was considered to perform in the important Buddhist days or the instruction media of the creative innovation performance in the educational institutions.

Keyword : Choreography, Pra Sri Makathat temple, Chedi

บทนำ

นาฏยสร้างสรรค์ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เกิดจากกระบวนการความคิดการออกแบบการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ของมนุษย์ อันเกิดจากจินตนาการ แรงบันดาลใจแนวคิดในการสร้างสรรค์และกลวิธีการแสดงทางนาฏศิลป์ โดยผ่านการถ่ายทอดจากผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีตด้วย นาฏยประดิษฐ์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุมปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งซุ่ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนดทำนองดนตรีเพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบ

อื่น ๆ ที่สำคัญในการแสดงที่จะทำให้การแสดงชุดหนึ่ง ๆ ให้สมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ รวมไปถึงการนำเอาประวัติหรือประติมากรรม ภาพเขียน ภาพสลักตลอดจนหลักฐานทางโบราณคดีต่าง ๆ มาประดิษฐ์คิดเป็นชุดการแสดงนั้นผู้สร้างหรือผู้ออกแบบจะต้องรู้และเข้าใจในหลักของการสร้าง ไม่ให้ผิดหลักหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และไม่ขัดกับสิ่งที่นำมาเป็นต้นแบบในการสร้างชุดการแสดงนั้น ๆ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2558, น.45)

ทั้งอดีตและปัจจุบันการสร้างสรรคการแสดงทางนาฏศิลป์ได้แนวคิดและแรงบันดาลใจมาจากศาสนาหลายชุดการแสดง แสดงให้เห็นว่าศาสนามีความสำคัญต่อมวลมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นด้านใด โดยเฉพาะศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยมายาวนาน หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติบูชาและสังเคราะห์บุคคลต่าง ๆ (จินตนา สายทองคำ, 2558, น.45) ได้ถูกนำมาหยิบยกให้เกิดการสร้างสรรคการแสดงอย่างแพร่หลาย เช่น หลักคำสอน ศาสนาสถาบัน พุทธประวัติและยังมีเรื่องของการกราบไหว้บูชาศาสนสถานที่สำคัญหลายแห่งในประเทศไทย

ในสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้สร้างพระเจดีย์ศรีมหาธาตุสำหรับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดพระศรีมหาธาตุ เป็นเจดีย์ทรงกลมขนาดใหญ่ตั้งอยู่หน้าพระอุโบสถ สร้างเป็นเจดีย์สองชั้น ชั้นนอกเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ ชั้นในเป็นเจดีย์องค์เล็ก ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่ได้รับมาจากรัฐบาลอินเดีย นอกจากนี้ด้านในยังมีพระศรีสัมพุทธมณี พระประธานในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยปางมารวิชัย หน้า 42 นิ้ว เดิมประดิษฐานอยู่ที่วังหน้า ได้อันเชิญมาประดิษฐานที่วัดแห่งนี้แทนพระพุทธรูปสี่องค์ ซึ่งถูกอันเชิญกลับไปไว้ ณ พระที่นั่งพุทธไศววรรค์ บริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2484, น.2154)

จากความสำคัญข้างต้นประกอบกับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ได้เปิดสอนรายวิชาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการจัดการแสดงและการวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ ผนวกกับการนำยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 1 การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางสังคม กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาคุณค่าทางศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญดังที่กล่าวมา จึงได้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานวิจัย “นาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบพระเจดีย์พระศรีมหาธาตุ” ประการแรกเพื่อเป็นการเผยแพร่ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของพระเจดีย์พระศรีมหาธาตุให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นอีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างความตึงามในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในรูปแบบการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ และประการที่สองคือการแสดงนาฏยสร้างสรรค์ชุดนี้จะเป็นการเชื่อมสัมพันธ์มิตรจิตระหว่งมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร วัดพระศรีมหาธาตุและชุมชนวัดพระศรีมหาธาตุอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเจดีย์พระศรีมหาธาตุ วัดพระศรีมหาธาตุ
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดง ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ

ขอบเขตการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตศึกษาการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กรุงเทพมหานคร
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายศึกษาในเรื่องประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเจดีย์พระศรีมหาธาตุ
3. ขอบเขตด้านการสร้างสรรค์การแสดง ชุด “นาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบพระเจดีย์พระศรีมหาธาตุ”

ขั้นตอนในการวิจัย

- ศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดพระศรีมหาธาตุจากหนังสือ ตำราเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัย
  - ศึกษาลักษณะเด่นและความสำคัญของเจดีย์วัดพระศรีมหาธาตุและกำหนดเป็นขอบเขตที่จะนำมาสร้างสรรค์เป็นการแสดง
  - ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์การแสดง อันได้แก่ ทฤษฎีนาฏยลักษณ์ ทฤษฎีนาฏประดิษฐ์
  - การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเจดีย์วัดพระศรีมหาธาตุ ทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดง โดยทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูล ดังนี้
    - สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุและผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัด
    - สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย
- 3.1.2 การออกแบบและพัฒนาการแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ
- สร้างสรรค์คำร้องและทำนองเพลง การแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ
    - สร้างสรรค์ทำรำประกอบการแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ
    - ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสอดคล้องของทำรำและองค์ประกอบการแสดง
    - ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
- 3.1.3 สำนวจความคิดเห็นในการแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ
- สังเกต สัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามกลุ่มผู้แสดง
  - นำไปจัดการแสดงเผยแพร่เพื่อสำวจความคิดเห็นของผู้ชมการแสดงจำนวน 100 คน
- 3.1.4 สรุปผลการวิจัยและการเผยแพร่การแสดง
- สรุปผลการวิจัยและเผยแพร่การแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุโดยจัดทำเป็นสื่อวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ ใช้วิธีการสร้างสรรค์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) และการวิจัยเชิงปริมาณมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลประวัติความเป็นมาของวัดพระศรีมหาธาตุ

- 1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดพระศรีมหาธาตุจากหนังสือ ตำราเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัย
- 1.2 ศึกษาลักษณะเด่นและความสำคัญของเจดีย์วัดพระศรีมหาธาตุและกำหนดเป็นขอบเขตที่จะนำมาสร้างสรรค์เป็นการแสดง
- 1.3 ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์การแสดง อันได้แก่ นาฏยลักษณ์ นาฏประดิษฐ์
- 1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเจดีย์วัดพระศรีมหาธาตุ ทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงโดยทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูล ดังนี้

- สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุและผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัด
- สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาการแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ

- 2.1 แต่งคำร้องและทำนองเพลง การแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ
- 2.2 ออกแบบทำรำประกอบการแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสอดคล้องของทำร่าและองค์ประกอบการแสดง

- ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 สํารวจความคิดเห็นในการแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ

3.1 สังเกต สัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามกลุ่มผู้แสดง

3.2 นำไปจัดการแสดงเผยแพร่เพื่อสํารวจความคิดเห็นของผู้ชมการแสดงจำนวน 100 คน

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัยและการเผยแพร่การแสดง

- สรุปผลการวิจัยและเผยแพร่การแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุโดยจัดทำเป็นสื่อวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่

องค์พระเจดีย์ (ด้านนอก)

ที่มา : รินทร์ภัสร์ ชินวุฒิกุลกาญจน์ และคณะ, (2561)

องค์พระเจดีย์ (ด้านใน)

ที่มา: รินทร์ภัสร์ ชินวุฒิกุลกาญจน์ และคณะ, (2561)

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

นาฏยสร้างสรรค์ ชุด นบเจดีย์พระศรีมหาธาตุ ได้แนวคิดมาจากพระเจดีย์ศรีมหาธาตุสำหรับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ เป็นเจดีย์ทรงกลมขนาดใหญ่ตั้งอยู่หน้าพระอุโบสถ สูง 38 เมตร สร้างเป็นเจดีย์สองชั้น ชั้นนอกเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ ชั้นในเป็นเจดีย์องค์เล็ก ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่ได้รับมาจากรัฐบาลอินเดีย สู่การสร้างสรรค์การแสดงโดยได้รับแรงบันดาลใจจากประวัติความเป็นมาและความสำคัญจากการอันเชิญพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และกึ่งพระศรีมหาโพธิ์ซึ่งต้นพระศรีมหาโพธิ์ดังกล่าวเป็นต้นที่สืบเนื่องมาจากต้นเดิมที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับในการตรัสรู้ ณ พุทธคยา ประเทศอินเดีย พร้อมทั้งดินจากสังเวชนียสถาน คือ ที่ประสูติ ที่ตรัสรู้ ที่ทรงแสดงสัมโพธิญาณ และที่ปรินิพพาน การวิจัยสร้างสรรค์ทำให้พบผลในการวิจัยดังนี้

1. การสร้างสรรค์รูปแบบการแสดง

ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์การแสดง โดยแบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 การเดินทางสู่ประเทศอินเดียในการเจริญสัมพันธไมตรี โดยสื่อถึงการเดินทางในทางระบบคมนาคมต่าง ๆ

ช่วงที่ 2 การอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุและพระศรีมหาโพธิ์ นักแสดงจะประกอบท่าทางที่สะท้อนให้เห็นถึงสัญลักษณ์ (symbolic)

ช่วงที่ 3 การรำรำเพื่อการสรรเสริญองค์พระเจดีย์อันเป็นที่ประดิษฐานขององค์พระธาตุ เพื่อความเป็นสิริมงคล ความเจริญรุ่งเรือง จบด้วยการกล่าวสรรเสริญองค์พระเจดีย์ด้วยการใช้บทสวดสรภัญญะ ซึ่งประพันธ์ขึ้นมาใหม่ในขณะที่สวดทำนองสรภัญญะ นักแสดงจะออกมาแสดงท่าทางการสรรเสริญ กราบไหว้บูชาองค์พระเจดีย์

2. การคัดเลือกผู้แสดง

การคัดเลือกผู้แสดงในงานวิจัยสร้างสรรค์ชุดนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบของผู้แสดงคือ ผู้หญิงจำนวน 12 คน เหตุผลที่ผู้วิจัยใช้ผู้หญิงเป็นผู้แสดงทั้งหมด เพราะ การนำเสนอการแสดงออกมาในรูปแบบการสวดของของผู้หญิงที่สื่ออารมณ์การแสดงที่ให้ความรู้สึก อ่อนหวาน ที่แสดงออกมาผ่านการพ้องร่าเพื่อบูชาองค์พระเจดีย์ การนบถและศรัทธา อีกทั้งนำเสนอในรูปแบบของระบำที่เน้นความพร้อมเพรียงของผู้แสดง โดยคุณสมบัติของผู้แสดงมี ดังนี้

- นักศึกษาศาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

- มีทักษะทางด้านนาฏศิลป์และการละครเป็นอย่างดี

- นับถือศาสนาพุทธ เพราะเนื่องจากผลงานวิจัยสร้างสรรค์ชุดนี้เป็นการแสดงที่นำเสนอพุทธศาสนสถาน คือ เจดีย์ที่ประดิษฐานพระธาตุ ฉะนั้นผู้แสดงจึงต้องเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ

3. การสร้างสรรค์ลีลาท่ารำ

ในการสร้างสรรค์ท่ารำนี้ผู้วิจัย ใช้หลักทฤษฎีนาฏยลักษณ์ และนาฏยศัพท์ โดยใช้ท่ารำทางนาฏศิลป์ไทย เช่น การจีบ การตั้งวง การประเท้า การกระดก

ขั้นตอนในการออกแบบนาฏศิลป์ของนักนาฏยประดิษฐ์หรือนักวิจัยของแต่ละคนนั้นจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตนที่มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งแต่ละคนจะมีการกำหนดขั้นตอนเพื่อความสะดวกในการออกแบบหรือการสร้างสรรค์ผลงาน การออกแบบนาฏศิลป์มีวิธีและขั้นตอนคล้ายคลึงกับศิลปะสาขาอื่น ๆ (สรุปวิรุฬห์รักษ์, 2547, น.250) คือ 1. กำหนดโครงร่างโดยรวม 2. การแบ่งช่วงอารมณ์ 3. ท่าทางและทิศทาง

4. การลงรายละเอียด

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจากทฤษฎีแล้วนำมาสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ โดยมีขั้นตอนในการออกแบบนาฏศิลป์ ดังนี้

1. กำหนดโครงสร้างโดยรวม

ด้านการแสดงของงานวิจัยสร้างสรรค์ชุดนี้ เป็นการใช้จังหวะดนตรี ได้แก่ จังหวะช้า และจังหวะกลาง ตลอดทั้งการแสดง

2. การแบ่งช่วงอารมณ์

ด้านการสื่ออารมณ์ของการแสดงชุดนี้เป็นการแสดงอารมณ์แห่งการศรัทธาในพระพุทธศาสนา ต่อด้วยการนบอบบูชาพระเจดีย์ที่ประดิษฐานพระธาตุและจบด้วยการยินดีพร้อมกับการสรรเสริญพระพุทธศาสนา

3. ท่าทางและทิศทาง

ด้านการแสดงในผลงานวิจัยสร้างสรรค์ชุดนี้จะปรากฏท่าทางหลักเป็นระยะ ๆ ตลอดการแสดง และจะมีท่าทางเพื่อเชื่อมหรือ ท่าเชื่อม เพื่อแสดงความเป็นเอกภาพของการแสดงชุดนั้น (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547, น.250) อีกทั้งยังมีการเคลื่อนที่ ไป-มา เข้า-ออก ทั้ง 8 ทิศ ของการใช้เวทีในการแสดง

4. การลงรายละเอียด

หลักจากการฝึกซ้อมการแสดงเป็นไปตามที่ผู้วิจัยต้องการแล้ว จะต่อด้วยการเก็บรายละเอียดในส่วนของดวงตา สีหน้าอารมณ์ ระดับมือ ทิศทางในส่วนต่าง ๆ ของอวัยวะร่างกาย ซึ่งทั้งหมดต้องสัมพันธ์กับการแสดงโดยทั้งหมดมีการทดลองสวมใส่เครื่องแต่งกายในรูปแบบเหมือนจริง เพื่อให้นักแสดงให้เข้าใจในการปฏิบัติท่าทางต่าง ๆ รวมไปถึงการเคลื่อนไหวว่าเกิดปัญหาขึ้นระหว่างการแสดงหรือไม่ ซึ่งปัญหาที่พบคือ ฝัาของนักแสดงบางคนไม่กระชับทำให้นักแสดงเคลื่อนที่ไม่สะดวก ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการแก้ไขจนทำให้นักแสดงเกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นจากเดิม

5. การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายของสตรีไทยมีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ลักษณะเด่นของการแต่งกายของไทยตั้งแต่อดีตอีกประการหนึ่งก็คือ ความสวยงาม ชาติใดก็ตามที่มีประวัติอารยธรรมอันยาวนานมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ฉะนั้นการแต่งกายของคนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งของสตรีจึงเน้นความละเอียดอ่อนละเมียดละไม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของวัฒนธรรมไทย (ผะอบ โปษะกฤษณะ, 2525, น.2)

ในการตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เยือน 15 ประเทศ ในทวีปอเมริกาและยุโรป เมื่อปี พ.ศ. 2503 ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงตระหนักว่าการแต่งกายแบบดั้งเดิมของไทยในชีวิตประจำวัน วันถูกอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกกลืนหายไปในที่สุดกลายเป็นแบบตะวันตกเกือบทั้งสิ้น ไม่มีเครื่องแต่งกายที่เป็นแบบฉบับประจำชาติเหมือนเครื่องแต่งกายของบางประเทศที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก เช่น สำหรัของอินเดีย หรือกิโมโนของญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริว่า เครื่องแต่งกายสำหรับพระองค์นั้นควรมีแบบแผนที่ชัดเจนและที่สำคัญต้องแสดงถึงความ เป็นไทยให้นานาประเทศได้รู้จัก และจะได้ใช้โอกาสนี้แนะนำเสนอคุณค่าทางศิลปะที่อยู่ในผ้าและเครื่องประดับของไทยผ่านฉลองพระองค์ชุดไทยที่ภายหลังเรียกว่า “ชุดไทยพระราชนิยม” โดยประยุกต์จากการแต่งกายของสตรี สมัยโบราณ (ออนไลน์, 2560)

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ที่อัญเชิญมาข้างต้นนี้ คือ ปฐมเหตุให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริที่จะให้มีเครื่องแต่งกาย ประจำชาติของสุภาพสตรีขึ้น สำหรับใช้เป็นฉลองพระองค์ในกาลสมัยที่ต้องโดยเสด็จพระราชดำเนิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เยือนสหรัฐอเมริกา และประเทศยุโรป รวม 15 ประเทศ เมื่อพุทธศักราช 2503 เป็นเวลา 7 เดือน (จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, 2540, น.1)

เครื่องแต่งกายในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจาก ชุดไทยดุสิต หรือชุดไทยพระราชนิยาม ซึ่งเป็นชุดไทยพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 โดยสี่เครื่องแต่งกายสีโทนขาวครีม สวมใส่เครื่องประดับสีทองเกล้าผมมวยสูง

การสร้างสรรค์ดนตรีและบทร้องประกอบการแสดง

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง คือ ดนตรีที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ จากหลักการสร้างสรรค์เพลงสมัยใหม่เพื่อการแสดง แต่ยึดหลักทำนอง จังหวะของเพลงไทย รูปแบบเพลงที่ใช้จะมีลักษณะมาจากพื้นฐานของเพลงไทยเดิม แต่นำมาสร้างสรรค์ใหม่ตามรูปแบบการแสดง

บทร้องที่ใช้ในการแสดง ผู้วิจัยได้ประพันธ์บทสวดทำนองสรภัญญะ โดยใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ คือ กายพย์ยานี 11 มีเนื้อหา ดังนี้

บททำนองสรภัญญะประกอบการแสดงมีเนื้อหาดังนี้

นบองค์พระเจดีย์ นบพระศรีมหาโพธิ์
อ่าองค์พระธาตุโย สัมพุทโธ ธ ศาสดา
ประนมบังคมคัล อภิวันนวันทา
พระพุทโธสัมมา น้อมศิรา ณ บาทฐลี
เหล่านาฏการพื่อน ถวายกรอร่ามศรี
สรรเสริญสดุดี วิศิษฐ์ศรีวิไลวรรณ
จุดเทียนเวียนบูชา ทักชีนา เฉลิมขวัญ
วิสุทธีวิเศษอัน พิเศษสรรพพัฒน์เทอญ

รินทร์ภัสร์ ชินวุฒิกุลกาญจน์ และคณะ, (2561)

ข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ในปัจจุบันเกิดความหลากหลายในการแสดง แต่อย่างไรก็ตามควรศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดของข้อมูลนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ในการสร้างสรรค์การแสดงและการนำเสนอข้อมูล อีกทั้งยังคงปรากฏให้เห็นว่าสถานที่สำคัญทางศาสนาอีกหลายแห่งที่สามารถ บูรณาการสู่การแสดงทางนาฏศิลป์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยต่อไป

บรรณานุกรม

- จินตนา สายทองคำ. (2560). *นาฏศิลป์ไทย รำ ละคร โขน*. กรุงเทพฯ: เจปริน 94.
- ชนกนาล มะยูโซ๊ะ. (2553). *การแต่งกายชุดไทยพระราชนิยมในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช*. รายงานการวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ผะอบ โปษะกฤษณะ. (2524). *เอกลักษณ์ไทย ในเอกสารชุดเสริมความรู้ฉบับที่ 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2484). *แจ้งความกระทรวงธรรมการ เรื่อง ทรงพระกรุณาโปรดให้วัดพระศรีมหาธาตุเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก, เล่ม 58, ตอน 0 ง, 7 กรกฎาคม 2484, หน้า 2154*.
กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- <https://women.mthai.com/scoop/263266.html> วันที่ 20 พฤศจิกายน 2560